

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»

Навчально-науковий інститут денної освіти
Кафедра правознавства

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

«Історія вчень про право і державу»

на 2023-2024 навчальний рік

Курс та семестр вивчення	2 курс, 1 семестр
Освітня програма/спеціалізація	«Право»
Спеціальність	081 Право
Галузь знань	08 Право
Ступінь вищої освіти	молодший бакалавр

ПБ НПП, який веде дану дисципліну,
науковий ступінь і вчене звання,
посада

Лаврик Галина Володимирівна
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри правознавства

Контактний телефон	+38-050-867-44-07
Електронна адреса	lavrykg@gmail.com
Розклад навчальних занять	http://schedule.puet.edu.ua/
Консультації	очна: http://www.pravo.puet.edu.ua/ он-лайн: електронною поштою, пн-пт з 10.00-17.00
Сторінка дистанційного курсу	http://www2.el.puet.edu.ua/st/course/view.php?id=1636

Опис навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни	Мета вивчення навчальної дисципліни «Історія вчень про право і державу» полягає у формуванні цілісного бачення процесу розвитку теоретичних знань (теорій, вчень, ідей, концепцій, доктрин) про державу з метою виявлення умов їх виникнення, опису змісту окремих вчень, зв'язків і відмінностей, а також основних історичних закономірностей розвитку теоретичного юридичного знання.
Тривалість	3 кредити ЄКТС/90годин (лекції 18 год., семінарські заняття 30 год., самостійна робота 42 год.)
Форми та методи навчання	Лекційні та семінарські заняття в аудиторії з використанням інформаційних технологій, самостійна робота із рекомендованими джерелами інформації поза аудиторними заняттями. Методи навчання - викладення наукового і навчального мультимедійного матеріалу з основних розділів, тем навчальної дисципліни на лекційних заняттях в аудиторії; закріплення, систематизація та узагальнення теоретичних знань, що були отримані студентами під час лекційних занять, позааудиторного опрацювання рекомендованих джерел інформації та представлення результатів самостійної роботи в письмовій формі (навчальне (практичне) завдання), на семінарських/практичних заняттях та перед семінарських індивідуальних консультаціях; під час проведення інтелектуальних ігор, диспутів, дебатів
Система поточного та підсумкового контролю	Поточний контроль: відвідування лекційних занять; обговорення теоретичного та практичного матеріалу на семінарському занятті; тестування; виконання навчальних завдань, передбачених планом самостійної роботи; поточна модульна робота: підсумковий контроль: залік .
Базові знання	Студенти, які вивчають історію вчень про право і державу повинні бути знайомі з найвизначнішими вченнями про право і державу, зокрема стосовно особливостей і тенденцій їх розвитку, особливостей формування політико-правової думки в Україні в контексті Європейської цивілізації, найсучасніших державно-правових вчень, природи їх виникнення та характеру, а також формування теоретичного мислення, історичної і правової свідомості, вміння на

	конкретному історичному матеріалі відстежувати закономірності державно-правового розвитку, розкривати зміст значущих теоретичних концепцій права і держави попередніх епох, утвердження у свідомості людини розуміння багатоманітності й невичерпності досягнення державно-правового розвитку як основи колективного та індивідуального людського буття.
Мова викладання	Українська.

**Перелік компетентностей, які забезпечує дана навчальна дисципліна,
програмні результати навчання**

№ з/п	Компетентності, якими повинен оволодіти студент	Програмні результати навчання
Загальні компетентності		
1.	Здатність до навчання з деяким ступенем автономії (ЗК-3).	Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин (ПРН 7).
2.	Здатність застосовувати знання на практиці у стандартних та окремих нестандартних ситуаціях (ЗК-8).	Визначати вагомість та переконливість аргументів в оцінці задалегіть невідомих умов та обставин (ПРН 1.)
3.	Здатність знаходити творчі рішення або відповіді на чітко визначені та абстрактні проблеми на основі ідентифікації та застосування даних (ЗК-10).	Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми. Оцінювати недоліки і переваги аргументів (ПРН 4).
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності		
4.	Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи (ФК-3).	Пояснювати природу та зміст основних правових інститутів та процедур національного права (ПРН 11).
5.	Здатність аналізувати правові проблеми та формувати правові позиції, здійснювати публічні виступи, брати участь в дискусіях з правових питань (ФК-10).	Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання (ПРН 2).

Тематичний план навчальної дисципліни

№ з/п	Назва модуля, розділу, теми	Вид навчальної роботи	Завдання самостійної роботи в розрізі тем
-------	-----------------------------	-----------------------	---

1	2	3	4
МОДУЛЬ 1. ПРЕДМЕТ, МЕТОДОЛОГІЯ ІСТОРІЇ ВЧЕНЬ ПРО ПРАВО І ДЕРЖАВУ. ВЧЕННЯ ПРО ПРАВО І ДЕРЖАВУ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ, ДОБИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ, ВІДРОДЖЕННЯ І РЕФОРМАЦІЇ			

1.	<p>Предмет, методологія історії вчень про право і державу.</p>	<p>1. Відвідування лекції 2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті 3. Тестування 4. Виконання навчальних завдань</p>	<p>3.1. Доповнити таблицю:</p> <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="3" style="text-align: center;">Періодизація історії вчень про право і державу</th> </tr> <tr> <th style="width: 33%; text-align: center;">Формаційний підхід</th> <th style="width: 33%; text-align: center;">Цивілізаційний підхід</th> <th style="width: 33%; text-align: center;">Хронологічний підхід</th> </tr> <tr> <td style="height: 20px;"></td> <td></td> <td></td> </tr> </thead></table> <p>3.2. Звернувшись до викладених в дослідженнях окремих мислителів, підручниках та посібниках узагальнень і систематизації досягнень історіографії історії вчень про право і державу, – познайомитися з критичними оглядами праць і письмово подати декілька (не менше трьох) з них в таблиці 3.2 за зразком:</p> <p style="text-align: right;">Таблиця 3.2.</p> <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 50%; text-align: center;">Автор, джерело</th> <th style="width: 50%; text-align: center;">Критичний огляд робіт попередників в науковій праці</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="vertical-align: top;"> <p>АРИСТОТЕЛЬ. Сочинения: В 4-х т. Т. 4 / Пер. с древнегреч.; Общ. ред. А. И. Доватура. — М.: Мысль, 1983.— 830 с. — (Филос. наследие. Т, 90). С.375-644. Политика ок.335-322г. до н.э. Пер. С. А. Жебелева</p> <p>КНИГА ПЕРВАЯ (А)</p> </td> <td style="vertical-align: top;"> <p>1. 1. Поскольку, как мы видим, всякое государство представляет собой своего рода общение, всякое же общение организуется ради какого-либо блага (ведь всякая деятельность имеет в виду предполагаемое благо), то, очевидно, все общения стремятся (stokhadzoutai) к тому или иному благу <...>, <...>.</p> <p>2. Неправильно говорят те, которые полагают, будто понятия «государственный муж», «царь», «домохозяин», «господин» суть понятия тождественные. <...>.</p> </td> </tr> </tbody> </table>	Періодизація історії вчень про право і державу			Формаційний підхід	Цивілізаційний підхід	Хронологічний підхід				Автор, джерело	Критичний огляд робіт попередників в науковій праці	<p>АРИСТОТЕЛЬ. Сочинения: В 4-х т. Т. 4 / Пер. с древнегреч.; Общ. ред. А. И. Доватура. — М.: Мысль, 1983.— 830 с. — (Филос. наследие. Т, 90). С.375-644. Политика ок.335-322г. до н.э. Пер. С. А. Жебелева</p> <p>КНИГА ПЕРВАЯ (А)</p>	<p>1. 1. Поскольку, как мы видим, всякое государство представляет собой своего рода общение, всякое же общение организуется ради какого-либо блага (ведь всякая деятельность имеет в виду предполагаемое благо), то, очевидно, все общения стремятся (stokhadzoutai) к тому или иному благу <...>, <...>.</p> <p>2. Неправильно говорят те, которые полагают, будто понятия «государственный муж», «царь», «домохозяин», «господин» суть понятия тождественные. <...>.</p>
Періодизація історії вчень про право і державу																
Формаційний підхід	Цивілізаційний підхід	Хронологічний підхід														
Автор, джерело	Критичний огляд робіт попередників в науковій праці															
<p>АРИСТОТЕЛЬ. Сочинения: В 4-х т. Т. 4 / Пер. с древнегреч.; Общ. ред. А. И. Доватура. — М.: Мысль, 1983.— 830 с. — (Филос. наследие. Т, 90). С.375-644. Политика ок.335-322г. до н.э. Пер. С. А. Жебелева</p> <p>КНИГА ПЕРВАЯ (А)</p>	<p>1. 1. Поскольку, как мы видим, всякое государство представляет собой своего рода общение, всякое же общение организуется ради какого-либо блага (ведь всякая деятельность имеет в виду предполагаемое благо), то, очевидно, все общения стремятся (stokhadzoutai) к тому или иному благу <...>, <...>.</p> <p>2. Неправильно говорят те, которые полагают, будто понятия «государственный муж», «царь», «домохозяин», «господин» суть понятия тождественные. <...>.</p>															

1	2	3	4
2.	Вчення про право і державу в країнах Стародавнього Сходу.	1. Відвідування лекції 2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті 3. Тестування 4. Виконання навчальних завдань	3.1. Звернутися до переліку основної та додаткової навчально-методичної літератури до теми, переглянути фільм* і письмово зобразити модель інституційного оформлення владних відносин в Стародавньому Єгипті. 3.2. Звернутися до переліку основної та додаткової навчально-методичної літератури до теми, а також міфології первісних суспільств. I
3.	Погляди на право і державу в Стародавній Греції .	1. Відвідування лекції 2. Обговорення питань для самостійного опрацювання 3. Тестування 4. Виконання навчальних завдань	3.1. Переглянути художній телефільм Віктора Соколова «Сократ»* , що був створений за мотивами п'єси Максвелла Андерсона «Босоногий в Афінах» . Письмово навести цитати, які зустрічаються в картині і стосуються того, як Сократ розрізняв природне право (неписане) і закони поліса (писане право), засновані на розумних засадах. 3.2. Звернутися до переліку основної та додаткової навчально-методичної літератури, а також бібліотечно-бібліографічних електронних ресурсів з тим, щоб простежити процес зародження і розвитку концепції/теорії суспільного договору (або соціального контракту)*. та її реалізації від античності до Нового і Новітнього часу.
4.	Політичні і правові вчення в Стародавньому Римі	1. Відвідування лекції 2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті 3. Тестування 4. Виконання навчальних завдань	3.1. Звернутися до переліку основної та додаткової навчально-методичної літератури до теми, переглянути фільми* і письмово зобразити модель інституційного оформлення владних відносин в Стародавньому Римі. 3.2. Письмово дати відповідь на питання про те, хто із римських мислителів розробив теорію циклічної зміни форм правління? В чому вона полягає
5.	Вчення про право і державу доби Середньовіччя в Європі та Київській Русі (V-XIV ст.).	1. Відвідування лекції 2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті 3. Тестування 4. Виконання навчальних завдань	3.1. Скористатися переліком основної та додаткової навчально-методичної літератури до теми, переглянути документальний міні серіал History «Народження, шлюб і смерть в епоху середньовіччя»* і письмово пояснити як панування теологічної свідомості впливало на політико-правову думку середньовічної Європи. 3.2. Скористатися переліком основної та додаткової навчально-методичної літератури до теми, переглянути відому історичну стрічку режисера Андрія Тарковського «Пристрасті за Андрієм», яка вийшла в прокат 1971 року зі скороченнями під назвою «Андрій Рубльов». Створенню фільму передувала довга і копітка праця вивчення документів з архівів початку XV ст. Навести фрагменти, які зустрічаються в картині і стосуються впливу теологічної свідомості на політико-правову думку середньовічної Русі.

1	2	3	4
6.	Державно-правова думка доби Відродження і Реформації	1. Відвідування лекції 2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті 3. Тестування 4. Виконання навчальних завдань	<p>3.1. Ознайомитися зі змістом публіцистичної праці/епістолярного трактату Станіслава Оріховського (Русина, Роксолана) (1513-1566 pp.) “Напучення польському королеві Сігізмунду Августу” (1543 p.) з тим, щоб розкрити суть його політико-правових ідей. Письмово надати порівняльну характеристику політико-правових ідей Станіслава Оріховського та поглядів стосовно держави і політики італійського гуманіста Нікколо Макіавеллі, викладених ним у трактаті «Державець».</p> <p>3.2. Переглянути одну із серій документального фільму «Історія християнства» (A History of Christianity 4 Reformation-The Individual before GodB) [серії 1-4 из 6] (2009)*, біографічний фільм «Пристрасті за Лютером»** з тим, щоб письмово пояснити яку роль відігравав Мартін Лютер в церковно-релігійному рухові, що зруйнував єдність західноєвропейської <u>церкви</u> – спричинив появу національних церковних спільнот та виникнення нової <u>теології протестантизму</u>.</p>
Поточна модульна робота I			5
МОДУЛЬ 2. РАННЬОБУРЖУАЗНІ ТЕОРІЇ ПРАВА І ДЕРЖАВИ. ВЧЕННЯ ПРО ПРАВО І ДЕРЖАВУ НОВОГО І НОВІТНЬОГО ЧАСУ			
7.	Державно-правова думка в Нідерландах та Англії XVII ст	1. Відвідування лекції 2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті 3. Тестування 4. Виконання навчальних завдань:	<p>3.1. Звернутися до основної та додаткової навчально-методичної літератури, а також бібліотечно-бібліографічних електронних ресурсів з тим, щоб простежити процес зародження і розвитку концепції/теорії суспільного договору (або соціального контракту)*. та її реалізації від античності до Нового і Новітнього часу.</p> <p>Письмово навести цитати, які зустрічаються в творах теоретиків суспільного договору, природного права і відображають відповідну систему поглядів, в таблиці 3.1. за зразком:</p> <p>3.2. Розглянути політико-правове вчення Бенедикта Спінози (“Богословсько-політичний трактат”, “Політичний трактат”), та звернути увагу на те, як він тлумачить питання виникнення держави, класифікує форми державного правління, як він обґрунтовує переваги демократичної держави.</p>
8.	Державно-правова думка в Україні XVI-XVII ст.	1. Відвідування лекції 2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті 3. Тестування 4. Виконання навчальних завдань	<p>3.1. Ознайомитися зі змістом публіцистичної праці Станіслава Оріховського (Русина, Роксолана) (1513-1566 pp.) “Напучення польському королеві Сігізмунду Августу” (1543 p.) ([Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://litopys.org.ua/old14_16/old14_08.htm#or2) з тим, щоб розкрити суть його політико-правових ідей. Письмово проаналізувати зміст і значення наступних важливих положень С. Оріховського: 1) історія як дії людей, їх спроможність встановити справедливість на землі; 2) влада не від Бога, а наслідок суспільної угоди. Слід звернути увагу на дефініції держави, в якій розвинуті ідеї Арістотеля, Цицерона про державу, її мету; 3) найкраща форма держави – політія. Які її переваги? Хто є суб’єктами юридичних прав у “Польській політії”?; 4) у державі повинен бути чіткий розподіл влад. Хто втілює справедливість у “Польській політії”, уособлює законодавчу, виконавчу і судову владу? Хто повинен вирішувати спор про “моє” і “твое”?; 5) Як автор відповідає на питання: “Що в державі вище – закон чи король?”; 6) принципи управління в державі, роль справедливості і знань.</p> <p>3.2. Ознайомитися із “Творами” (1596 p.) І. Вишенського (1550 – бл.1620 pp.) і, звертаючись до них, письмово показати, в чому полягає суть його основних ідей? Слід звернути увагу на те, що суспільно-політичний ідеал І. Вишенського – “горня”, “чернеча” республіка, повернення до демократичних основ раннього християнства, до свободи, рівності, аскетизму і братства, а також на те, який шлях він пропонує до такої</p>

1	2	3	4
9.	Європейська державно-правова думка доби Просвітництва	1. Відвідування лекції 2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті 3. Тестування 4. Виконання навчальних завдань	<p>республіки?</p> <p>3.1. Переглянути лекцію «Коротка епоха, що змінила світ назавжди», прочитану в науково-популярному клубі «Вільний університет Майдан Моніторинг» 29 березня 2018 р. істориком С. Щербаком ([Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=qFhogmn7fec), одну із серій документального фільму «Ми європейці» (We Europeans) [серія 4 із 6] (2009)*, в якому досліджуються основи політичного, культурологічного, економічного і соціального устрою Європи з 15-го по 20-е століття (Кожен епізод присвячений одній фундаментальній ідеї того чи іншого століття від зародження антропоцентризму в 15-му столітті до становлення незалежності в XIX столітті.), а також одну із серій документального фільму «У історії на кухні» (Let`s cook history) [серія 4 із 5] (2005)** і письмово пояснити як Просвітництво впливало на політико-правову думку Європи.</p> <p>3.2. Ознайомитися із працями найвідомішого просвітителя Франції Вольтера (Історія вчень про право і державу: хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів /авт. уклад. Г.Г. Демиденко; за заг. ред. О.В.Петришина. – 6-те вид. доп. і змін. – Х.: Право, 2014. – С. 290-295) і, звертаючись до них, письмово вказати на тлумачення Вольтером поняття політичної свободи. Визначити, яку форму правління Вольтер вважав найкращою і яким повинен бути перехід до неї. Проаналізувати ставлення Вольтера до війн і визначення ним права народу на повстання.</p>
10.	Державно-правові ідеї українських і російських просвітників XVIII ст.	1. Відвідування лекції 2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті 3. Тестування 4. Виконання навчальних завдань	<p>3.1. Переглянути повнометражний документальний фільм «Українська еліта»* (2 серії, 1997 р.), другий фільм з кінотетралогії «Світ України», започаткованої архітектором, кандидатом архітектури, заслуженим працівником культури, лауреатом Державної премії України в галузі архітектури, лауреатом Премії в галузі містобудування і архітектури імені І. Моргилевського – В. В.Вечерським разом з колегами у 1996 році в Донецьку, як розповідь про безпрецедентний у європейській історії шлях, що його пройшла українська культурна й державна еліта. Героями фільму стали видатні особистості – Володимир Мономах, Григорій Сковорода, Григорій Любисток, Дмитро Вишневецький, Богдан Хмельницький, Іван Мазепа, Кирило Розумовський, Тарас Шевченко.</p> <p>Письмово навести (скопіювати) фрагменти, що дозволяють розкрити спрямованість державно-правових ідей українських і російських просвітників XVIII ст.</p> <p>(*Українська еліта. – 57 хв. – Українською мовою. – Дата доступу 20.10.2018 р. – Режим доступу: http://vechersky.esy.es/uk/node/3)</p> <p><i>Фільм став переможцем Другого професійного телевізійного конкурсу «Золота Ера» 1999 р. в номінації «Культурно-історична програма», отримав диплом Всеукраїнського фестивалю «Українська перспектива» (Ялта, лютий 1998 р.), головний приз фестивалю регіональних телекомпаній (Москва, квітень 1998 р.), диплом Президентського фонду підтримки реформ (Росія, квітень 1998 р.), став переможцем Відкритого форуму телебачення «Блакитна зірка» (Сочі, листопад 1998 р.).</i></p> <p>3.2. Ознайомитися зі змістом фундаментальної праці теоретика держави і права французького Просвітництва Шарль Луї де Монтеск'є (1689-1755 рр.) «Про дух законів» (1748 р.) (Історія вчень про право і державу: хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів /авт. уклад. Г.Г. Демиденко; за заг. ред. О.В.Петришина. – 6-те вид. доп. і змін. – Х.: Право, 2014. – С. 295-307; або [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://new.philos.msu.ru/uploads/media/SHarl_Lui_Monteske_O_DUKHE_ZAKONOV.pdf) Письмово надати порівняльну характеристику його поглядів, зокрема стосовно поділу компетенцій між вищими органами влади,</p>

1	2	3	4
			та політико- правових ідей першого російського професора в Московському університеті , «патріарха» (засновника) російської юриспруденції С.Ю. Десницького (1740-1789 рр.), викладених у його головній науковій праці: “Представление об учреждении законодательной, судительной и наказательной власти в Российской империи” (1768 р.) (Історія вчень про право і державу: хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів /авт. уклад. Г.Г. Демиденко; за заг. ред. О.В.Петришина. – 6-те вид. доп. і змін. – Х.: Право, 2014. – С. 366-378, надрукованій лише в 1905 р..
11.	Американські просвітники про право і державу в період боротьби за незалежність США.	1. Відвідування лекції 2. Обговорення питань для самостійного опрацювання 3. Тестування 4. Виконання навчальних завдань	3.1. Ознайомитися з політичними поглядами відомих американських діячів О Гамільтона (1757 - 1804), Д. Медісона (1751 - 1836), Д. Джея (1745 - 1829) та інших, викладеними в їхніх творах, серії газетних статей, що ввійшли до збірника під назвою «Федераліст», а також текстами Декларації незалежності, складеної Томасом Джеферсоном та ухвалені Континентальним конгресом у липні 1776 року, Конституції США, укладеної 1787 року 1) з’ясувати, якою є головна мета утворення федерації відповідно до Преамбули Конституції та огрунтувати особливості форми правління США – президентської республіки, основні принципи американської Конституції – республіканізм, федералізм, розподіл влади (з механізмом «стримувань і противаг») і судовий конституційний контроль; 2) з’ясувати, якою є головна мета уряду відповідно до тексту Декларації та встановити який зв’язок існує між окресленими у ній цілями уряду і цілями проголошеними Конституцією..
12.	Вчення про право і державу в Німеччині кінця XVIII-початку XIX ст	1. Відвідування лекції 2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті 3. Тестування 4. Виконання навчальних завдань	3.1. Дослідити погляди І. Канта щодо походження держави та форм правління з тим, щоб вказати на особливості трактування філософом договірної теорії* відповідно до ідей “категоричного імперативу” і проаналізувати абсолютизм, аристократію та демократію. Надати дефініцію поняття “держава за Кантом”, розкрити її завдання. Додатково зупинитися на визначенні поняття “правова держава”, в основу якої покладено принципи верховенства правових законів, взаємної відповідальності особи і держави, поділу влади на законодавчу, виконавчу і судову. 3.2. Простежити еволюцію поглядів вчених на природу та розмежування публічного і приватного права, а також процес вироблення ними чітких загальноновизнаних критеріїв подібного розмежування** від античності до Новітнього часу. Звернутися до праці І. Канта «Метафізика звичаїв» (Історія вчень про право і державу: хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів /авт. уклад. Г.Г. Демиденко; за заг. ред. О.В.Петришина. – 6-те вид. доп. і змін. – Х.: Право, 2014. – С. 397-401.) Подати декілька уривків цього твору, які підтверджують міркування автора про приватне і публічне право, його розмежування та взаємодію, в таблиці 3.2. за зразком:
13.	Європейські мислителі XIX ст.	1. Відвідування лекції 2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті 3. Тестування 4. Виконання навчальних завдань	3.1. Звернутися до основної та додаткової навчально-методичної літератури, а також бібліотечно-бібліографічних електронних ресурсів, переглянути одну із серій документального фільму «Ми європейці» (We Europeans) [серія 5 із 6] (2009)*, в якому досліджуються основи політичного, культурологічного, економічного і соціального устрою Європи з 15-го по 20-е століття (Кожен епізод присвячений одній фундаментальній ідеї того чи іншого століття від зародження антропоцентризму в 15-му столітті до становлення незалежності в XIX столітті.), і письмово охарактеризувати утворення національної держави як домінуючої форми державної організації більшості світу, яка замінила династичні і класові держави середньовіччя.

1	2	3	4
	про право і державу		3.2. Звернутися до основної та додаткової навчально-методичної літератури, а також бібліотечно-бібліографічних електронних ресурсів з тим, щоб простежити еволюцію поглядів вчених на природу та розмежування публічного і приватного права, а також процес вироблення ними чітких загально визнаних критеріїв подібного розмежування* від античності до Новітнього часу. Подати декілька уривків праць німецьких юристів <i>Рудольфа фон Ієрінга</i> (1818-1892 рр.), <i>Георга Єллінека</i> (1851-1911 р.) (Див., напр.: Історія вчень про право і державу: хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів /авт. уклад. Г.Г. Демиденко; за заг. ред. О.В.Петришина. – 6-те вид. доп. і змін. – Х.: Право, 2014. – С. 541-559), які підтверджують ті чи інші міркування про приватне і публічне право, ту чи іншу концепцію/теорію розмежування публічного і приватного права як методологічну основу сучасного поділу, зокрема континентальної системи права, в таблиці 3.2. за зразком
14.	Українська ідея в державно-правовій думці XIX ст	1. Відвідування лекції 2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті 3. Тестування 4. Виконання навчальних завдань.	3.1. Ознайомитися зі змістом конституційних проектів Микити Муравйова і Павла Пестеля. (Див., напр.: Історія вчень про право і державу: хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів /авт. уклад. Г.Г. Демиденко; за заг. ред. О.В.Петришина. – 6-те вид. доп. і змін. – Х.: Право, 2014. – С. 507-516, 517-526.) Письмово надати порівняльну характеристику їх положень, зокрема стосовно народного суверенітету, форми правління і державного устрою, поділу влади, законодавчих органів, прав людини і нації 3.2. Ознайомитися із політичною програмою таємного Кирило-Мефодієвського товариства, яке діяло у Києві в 1846-1847 рр. (За політичними поглядами вирізнялось два напрями – ліберальний (М. Костомаров, В. Білозерський, П. Куліш та ін.) і революційно-демократичний (Т. Шевченко, М. Гулак, Г. Андрузький, О. Навроцький та ін.)). Звертаючись до змісту цієї програми, письмово пояснити чому за видом державного правління такий союз повинен був стати республіканським, за державним режимом – демократичним, за устроєм – конфедерацією (чи федерацією)..
15.	Вітчизняна та російська державно-правова думка кінця XIX – початку XX ст .	1. Відвідування лекції 2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті 3. Тестування 4. Виконання навчальних завдань	3.1. Скористатися переліком джерел (Конституція України та її офіційне тлумачення, міжнародно-правові акти, закони України, <...>), основної та додаткової навчально-методичної літератури, Інтернет-ресурсів, і письмово перерахувати нормативно-правові акти (не менше п'яти), які врегульовують конституційно-правовий статус органів виконавчої влади в Україні та їх діяльність в таблиці 1 за зразком: (див.: Таблиця 1). 2. Скористатися виданнями із переліку джерел (Конституція України та її офіційне тлумачення, міжнародно-правові акти, закони України, <...>), основної та додаткової навчально-методичної літератури, Інтернет-ресурсів, і схематично зобразити конституційний склад і структуру чинного Кабінету Міністрів України.
16.	Українська та радянська державно-правова думка першої половини XX ст.	1. Відвідування лекції 2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті 3. Тестування 4. Виконання навчальних завдань	3.1. Скористатися джерелами зі списку основної використаної і рекомендованої для поглибленого вивчення курсу літератури, Інтернет-ресурсів, фото- і відеохронікою, архівними матеріалами, уривками робіт теоретика і пропагандиста марксизму , філософа , видатного діяча російського і міжнародного соціалістичного рухів Г.В. Плеханова, наведеними у документальному фільмі «Отвергнутый пророк»* і письмово надати власні інтерпретації/пояснення: а) вислову Фрідріха Енгельса про те, що ніхто в Росії не зрозумів вчення Маркса краще, ніж Г.В.Плеханов; б) одну із версій походження псевдоніму «Ленін» (за назвою річки Лена) в протилежність Плеханову , який, у свою чергу, мав псевдонім «Волгін» (від назви ріки Волга). Ленін вирішив взяти такий псевдонім на знак розбіжності, тому що ріка Лена текла в протилежному напрямку від Волги. 3.2. З'ясувати, в чому оригінальність і особливість політико-правових поглядів М. Грушевського (1866-1934 рр.)? Прочитати наведені у

1	2	3	4
			<p>“Хрестоматії” уривки з його політичних творів, охарактеризувати викладені концепції. Держава, за М. Грушевським, “се суверенний союз народу, який... зверхніми засобами задовольняє індивідуальні, національні і загальнолюдські солідарні інтереси в напрямі поступового розвитку громадянства”. Право визначалось ним як єдність норм, які виражають соціальну солідарність з’єднаних у націю людей. Це атрибут будь-якої держави, що повинен відображати права людини, нації. Спробувати письмово прокоментувати ці визначення.</p>
17.	Західні державно-правові вчення XX ст	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відвідування лекції 2. Обговорення теоретичного питання на семінарському занятті 3. Тестування 4. Виконання навчальних завдань 	<p>3.1. Ознайомитися зі змістом книги одного із найвидатніших філософів XX ст., логіка й методолога науки, професора Лондонської школи економіки і політичних наук та Лондонського університету Карла Поппера (1902-1994 рр.) «Відкрите суспільство та його вороги», що вийшла друком у 1945 році. Скориставшись уривками (цитатами) з неї, письмово а) відтворити визначення автором закритого суспільства і відкритого суспільства та їх головні характеристики; б) підтвердити висловлювання британського філософа, логіка, математика, громадського діяча, лауреата Нобелівської премії 1950 р. Бертрана Рассела (1872-1970 рр.) про те, що ця книга є працею надзвичайної ваги, яку варто читати за її блискучу критику ворогів демократії - як давніх, так і сучасних.</p> <p>3.2. Ознайомитися зі змістом книги австрійського економіста та представника Австрійської школи економіки, послідовного захисника ідеалів економічної свободи, переконаного критика соціалізму, лауреата Нобелівської премії з економіки 1974 р. Фрідріха фон Гайєка(1899-1992 рр.) «Шлях до рабства» («Шлях до кріпацтва»), що вперше вийшла друком в 1944 році, друге видання 1956 року мало передмову від Гаєка, в редакції 1976 року було додано вступ, а 1994 року вийшло 50-те ювілейне видання з передмовою Мілтона Фрідмана. У 2007 році University of Chicago Press випустила нове видання книжки (див., наприклад, Історія вчень про право і державу: хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів /авт. уклад. Г.Г. Демиденко; за заг. ред. О.В.Петришина. – 6-те вид. доп. і змін. – Х.: Право, 2014. – С. 824-827 або Фрідріх А. Гаєк. Скорочена версія для журналу "Читацький оглядач" книги <i>Шлях до кріпацтва</i>, Переклад з англійської: ГО "Ціна держави". – К.: ГО "Ціна держави", 2016. – 66 с [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://chtyvo.org.ua/authors/Haiek/Fridrikh/Shliakh do kripatstva/ або Фрідріх фон Гаєк. Шлях до рабства в малюнках. Переклад і упорядкування: Валентина Галунько. Херсон: видавець Грінь Д. С., 2017. – 32 с [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://play.google.com/store/books/details?id=EJ10DgAAQBAJ).</p>
Поточна модульна робота II			10
Разом за семестр			100

Рекомендовані джерела інформації

Основні рекомендовані джерела інформації:

1. Гончарук-Чолач Т. Історія вчень про державу та право. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Київ: Ліра-К, 2020. 228 с.
2. Демиденко Г. Г. Історія вчень про право і державу [Текст]: курс лекцій / Г. Г. Демиденко. Харків: Право, 2014. 414 с.
3. Журавльов Д., Коротюк О., Лавринович О. Історія політичних і правових вчень. Від стародавніх часів до XVII століття. Київ : ОВК, 2021. 238 с.
4. Зозуля Є. В., Туренко О. С., Іванов І. В. Історія вчень про державу і право: навч. посіб / Є. В. Зозуля, О. С. Туренко, І. В. Іванов. – Херсон: «Олді-Плюс», 2018. 308 с.
5. Історія вчень про право і державу: хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів / авт. уклад. Г.Г. Демиденко; за заг. ред. О.В.Петришина. – 6-те вид. доп. і змін. Харків: Право, 2014. 928 с.
6. *Кормич А. І. Історія вчень про державу і право: Навч. посібник. – 4-те вид., доповн., у 2-х частинах. Київ: Алерта, 2015. 416 с.*
7. **Мироненко О.М.** Історія вчень про державу і право: навчальний посібник / О. М. Мироненко, **В. П. Горбатенко**. Київ: Академія, 2010. 454 с.

Додаткові рекомендовані джерела інформації:

8. Алексіс де Токвіль. Про демократію в Америці. Київ, 1999. 590 с. URL: <http://litopys.org.ua/tocq/toc.htm>.
9. Американские федералисты: Олександр Гамільтон, Джеймс Медисон, Джон Джей: Избр. статьи. Составители: Леон Липсон, Григорий Фрейдин, Валерий Чалидзе. Москва: Chalidze Publications, 1990. 328 с.
10. Антологія української юридичної думки. Том 1. Загальна теорія держави і права, філософія та енциклопедія права / Редкол.: Шемшученко Ю.С. (голова) та ін. Упорядники: Бабкін В. Д., Усенко І. Б., Пархоменко Н. Москва – Київ. Видавничий Дім: «Юридична книга», 2002. 568 с.
11. **Бандера С. 3 москалями нема спільної мови. (1952 р.).** URL: <http://www.hainyzhnyk.in.ua/doc2/1952.bandera.php>
12. Банчук О.А. Публічне і приватне право: Історія українських вчень та сучасність. Київ: Конус-Ю, 2008. 184 с. URL: <http://www.slideshare.net/CentrePravo/ss-59880019>
13. Бігун В. С. Філософія правосуддя: ідея та здійснення: монографія / В. С. Бігун. Київ, 2011. 303 с. (Бібліотека Міжнародного часопису «Проблеми філософії права»). URL: <https://www.echr.coe.int/LibraryDocs/Bihun%202011%20Philosophy%20of%20Justice%201%20ed%20.pdf>
14. Вашингтон. Джордж. Прощальна промова / Невичерпність демократії. Видатні діячі минулого і сучасності про вільне, демократичне суспільство і права людини. Київ: Український письменник, 1994. С. 53-55.
15. Вольтер. Вибрані твори (вид. 1932) / пер. з фран. Л. Коваленко-Івченко. Харків; Київ: Літ. і мистецтво, 1932. 258 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Voltaire/Vybrani_tvory_vyd_1932.pdf.
16. Гамільтон, Александер. Федераліст. Коментар до Конституції Сполучених Штатів [Текст]: [цикл ст.] / Александер Гамільтон, Джеймс Медісон, Джон Джей ; [пер. з англ. Н. Комарова]. Київ: Сфера, 2002. XLVI, 490 с.
17. Гегель, Георг Вільгельм Фрідріх. Основи філософії права, або Природне право і державознавство / Пер. з нім. Р. Осадчука та М. Кушніра. Київ: Юніверс, 2000. с. 336. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Hegel_Georg/Osnovy_filosofii_prava_abo_Pryrodne_pravo_i_derzhavoznavstvo/.
18. Гегель, Г. В. Ф. Феноменологія духу / 3 нім. пер. П. Тарашук; Наук ред. пер. Ю. Кушаков. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. 548 с. URL: http://aps-m.org/wp-content/uploads/2017/03/Fenomenologia_Dukhu-1.pdf.
19. Гегель. Держава. Консерватизм. Антологія. Київ: Смолоскип, 1998. С.454-456.
20. Гоббс, Томас. Бегемот [Текст]: пер. з англ. / Т. Гоббс. Київ: Абрис, 1996. 336 с
21. Головка О. М., Кагановська Т.Є. Ідеї Реформації, держава і право / О. М. Головка, Т. Є. Кагановська. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія: Право. 2017. Вип. 24. С. 6-10. URL: <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/10539>
22. Головка О. М. Природно-правова теорія і конституційне будівництво в США / О. М. Головка, Т. Є. Кагановська. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія: Право. 2016. Вип. 22. С.16-20.

23. Гультай М.М. Вітчизняна конституційна думка: від Нових часів до радянської влади. *Вісник Конституційного Суду України*. 2016. № 1. С. 75-86. URL: file:///D:/Downloads/Vksu_2016_1_26.pdf
24. Гультай М.М. Вітчизняний конституціоналізм радянської доби та його трансформація після здобуття Україною незалежності. *Вісник Конституційного Суду України*. 2015. № 5. С. 59-77. URL: file:///D:/Downloads/Vksu_2015_5_8.pdf
25. Гультай М.М. Виникнення та утвердження конституціоналізму як обов'язкової складової демократичного державного устрою. *Вісник Конституційного Суду України*. 2015. № 3. С. 59-77. URL: [file:///D:/Downloads/Vksu_2015_3_22%20\(2\).pdf](file:///D:/Downloads/Vksu_2015_3_22%20(2).pdf)
26. Гультай М.М. Історичні витоки вітчизняного конституціоналізму: звичаї, традиції, пам'ятки права та філософські концепції : монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2017. 240 с.
27. Гутів Б., Олійник Ю. Політико-правові ідеї Марка Аврелія про права людини як вагомий внесок в римську правову думку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2022. Том 1. № 72. С. 49-54.
28. Джеферсон Томас. Декларація незалежності / Невичерпність демократії. Видатні діячі минулого і сучасності про вільне, демократичне суспільство і права людини. Київ: Український письменник, 1994. С.56-59.
29. Діярій гетьмана Пилипа Орлика / Щоденник гетьмана Пилипа Орлика. Опрацював для друку Ян із Токар Токаржевський Карашевич. Варшава: Праці Українського наукового інститут, 1936. Т. XVII. Серія історична. Кн.3. XVI. 192 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Orlyk_Pylyp/Diarii_hetmana_Pylypa_Orlyka/
30. Демиденко Г. Г. История учений о праве и государстве [Текст]: курс лекций / Г. Г. Демиденко. 4-е изд., перераб. и доп. Харків: Право, 2012. 486 с.
31. Донцов Д. Націоналізм. Львів : Нове життя, 1926. 273 с. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000694.
32. Драгоманів М. Шевченко, українофіли, й соціалізм. Львів: Друк. НТШ, 1906. 188 с. URL: https://nibu.kyiv.ua/elfond/Dragoman%D1%96v_Shevchenkro_ukra%D1%97nof%D1%96li/Dragoman%D1%96v_Shevchenkro_ukra%D1%97nof%D1%96li.pdf
33. Єрмолаєв В. М. Державницька думка гетьманів України (середина XVII–XVIII ст.): змістовні аспекти. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 1(84). С. 43-56. URL: [irbis-nbuv.gov.ua>cgi-bin/irbis-nbuv/cgiirbis...?...2](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis-nbuv/cgiirbis...?...2)
34. Іван Франко у творенні української національної ідентичності: зб. у 45 наук. праць / голов. ред. О. О. Рафальський, П. М. Чернега. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М.; Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса, 2016. 400 с. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2016/09/ivan_franko.pdf.
35. Ідеї Тараса Шевченка і сучасна державно-правова практика (круглий стіл, присвячений 200-річчю від дня народження). *Право України*. 2014. № 7. С.275-277. URL: http://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/pravoukr-2014-7-pravo_ukr_7_14.pdf?id=94e6da1a-b15a-4b1b-8b98-3065e37c7fa8
36. Історія вчень про державу і право: підручник / За ред. проф. Г. Г. Демиденка, проф. О. В. Петришина. Харків: Право, 2009. 256 с. URL: http://library.nulau.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI_2009_2/IVDP_Demidenko_2009.pdf
37. Історія вчень про державу і право [Текст]: навчальний посібник для підготовки до іспитів / упоряд. І. В. Татарчук. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 184 с.
38. Історія вчень про право і державу [Текст]: хрестоматія / уклад. Г. Г. Демиденко. 6-те вид., доп. і змін. Харків: Прапор, 2013. 927 с.
39. Історія вчень про державу і право: Хрестоматія для юридичних вищих навчальних закладів і факультетів / Уклад., заг. ред. проф., д-ра істор. наук Г.Г.Демиденка. 3-те вид. і змін. Харків: Право, 2005. 910 с.
40. Історія вчень про державу і право. Частина 1. Політико-правова думка Стародавнього світу і Середньовіччя [Текст]: хрестоматія: у 4 ч. / [уклад. В. В. Сухонос]; Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. – 149 с. URL: [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://kdpd.uabs.edu.ua/images/department/kdpd/stories/IDPV/IDPV_1.pdf

41. Козаченко А. І. Історія розвитку конституціоналізму в Україні: Навч. посібник. – Полтава: «Астрая», 2020. 217 с. URL: <http://pli.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/%D0%9A%D0%BE%D0%B7%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE-%D0%90.%D0%86.-%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%BC%D1%83-%D0%B2-%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%961.pdf>
42. Кант, Іммануїл. Критика чистого розуму / Пер. з нім. та приміт. І. Бурковського. Київ: Юніверс, 2000. 504 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kant_Immanuel/Krytyka_chystoho_rozumu.pdf
43. Кант, Іммануїл. Рефлексії до критики чистого розуму / Пер. з нім. й латини та прим. І. Бурковського. Київ: Юніверс, 2004. 464 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kant_Immanuel/Refleksii_do_krytyky_chystoho_rozumu.pdf
44. Кельзен, Ганс. Чисте Правознавство: 3 дод.: Пробл. справедливості / Пер. з нім. О. Мокровольського. Київ: Юніверс, 2004. 496 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Kelzen_Hans/Chyste_Pravoznavstvo_Z_dodatkom_Problema_spravedlyvosti/
45. Класики політичної думки від Платона до Макса Вебера [Текст] / ред. Є. Причепій. Київ: ВК ТОВ «Тандем», 2002. – 582 с.
46. Конституції зарубіжних країн. – Харків: ФІНН, 2009. – 664 с.
47. Конституція Пилипа Орлика. «Договори і Постановлення Прав і вольностей Війська Запорозького». URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Orlyk_Pylyp/Konstytutsia/.
48. Конституція Пилипа Орлика: оригінал та його історія. Підготувала О. Б. Вовк // Архіви України. 2010. № 3-4(269). – С. 145-166. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Vovk_Olha/Konstytutsiia_Pylypa_Orlyka_oryhinal_ta_ioho_istoriia.pdf
49. Кормич А.І. Історія вчень про державу і право [Текст]: навчальний посібник для студентів вузів / А. І. Кормич. – К.: Алержа, 2012. – 332 с.
50. Крестовська Н. М. Реформація церкви та реформа права (до 500-річчя Віттенберзьких тез Мартина Лютера). URL: <https://r500.ua/reformatsiya-tserkvi-ta-reforma-prava-do-500-richchya-vittenberzkih-tezmartina-lyutera>
51. Леонтій Войтович. Князівські династії Східної Європи (кінець IX – початок XVI ст.): склад, суспільна і політична роль. Історико-генеалогічне дослідження. – Львів: Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича, 2000. – 649 с.
52. Листи гетьмана Івана Мазепи, написані у 1708 р., до великого коронного гетьмана Речі Посполитої Адама Сенявського (переклад-реконструкція із старопольської та латини В. Пилипенка). *Сіверянський літопис*. 2016. № 4. С. 88-92. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Pylypenko_Volodymyr/Lysty_hetmana_Ivana_Mazepy_napysani_u_1708_r_do_velykoho_koronnoho_hetmana_Rechi_Pospolytoi_Adama_Se.pdf
53. Лок, Джон. Два трактати про врядування [Текст] / Д. Лок ; пер. з англ. О. Терех, Р. Димерець. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2001. – 264 с.
54. Марчук В.П. Історія політичних і правових вчень: навч. посіб. / В. П. Марчук. – К.: Вид. дім «Персонал», 2009. – 478 с.
55. Міл, Джон Стюарт. Про свободу: Есе / Пер. з англ. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2001. 463 с. URL: <http://litopys.org.ua/mill/mill.htm>
56. Міхновський М. Самостійна Україна. 2012. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Mikhnovskiy/Samostiina_Ukraina_vyd2012.pdf
57. Мироненко О. Витоки українського революційного конституціоналізму 1917-1920 рр.: теоретико-методологічний аспект / О. М. Мироненко; відп. ред. І. Б. Усенко. – К.: НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2002. – 258 с.
58. Монтескьє Ш. Избранные произведения / Ш. Монтескьє. – М.: Госполитиздат, 1955. – 609 с.
59. Монтескьє Ш.Л. О духе законов. URL: http://new.philos.msu.ru/uploads/media/SHarL_Lui_Monteske_O_DUKHE_ZAKONOV.pdf
60. Моска Г. Правлячий клас (фрагмент). «Чтиво» електронна бібліотека. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Mosca_Gaetano/Pravliachyi_klas_frahment/
61. Оніщенко Н. Сучасне праворозуміння у контексті витоків, постулатів, основних принципів та функціонального призначення права. *Право України*. 2010. № 4. С. 156- 163.

62. Орленко В.В. Історія вчень про державу та право [Текст]: посіб. для підготов. до іспитів /В.В. Орленко. – 4-те вид. стер. – К.: ПАЛИВОДА А.В. [вид.], 2013. – 200 с.
63. Орач Є.М. Історія політичних і правових вчень: Навчальний посібник. Київ: Атіка, 2005. 560 с.
64. «Пакти і Конституції» Української козацької держави: (до 300-річчя укладення) / НАН України, Ін-т історії України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Львів: Світ, 2011. 440 с.
65. Пейн Т. Права людини. Львів: Літопис, 2000. – 283 с.
66. Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми ; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.]. Львів: «Новий Світ-2000», 2016. Т. 1. 516 с. URL: https://shron3.chtyvo.org.ua/Avtorskyi_kolektyv/Politychna_dumka_XX__pochatku_XXI_stolit_metodolohichniy_i_doktrynalnyi_pidkhody_Tom_1.pdf?
67. Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми ; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.]. Львів: «Новий Світ-2000», 2017. Т. 2. 535 с. URL: https://shron3.chtyvo.org.ua/Avtorskyi_kolektyv/Politychna_dumka_XX__pochatku_XXI_stolit_metodolohichniy_i_doktrynalnyi_pidkhody_Tom_2.pdf
68. Політична історія України. ХХ століття: У 6-ти т. / гол. ред. І. Ф. Курас; НАН України, Ін-т політичних та етнонаціональних досліджень. – Київ: Генеза, 2002.– Т 6: Від тоталітаризму до демократії (1945-2002) / В. П. Андрущенко, В. К. Баран, О. Д. Бойко [та ін.]. 2003. 696 с.
69. Поляков А.В. Общая теория права: Феноменолого-коммуникативный подход. Курс лекций. СПб.: Изд. «Юридический центр Пресс», 2003. 808 с.
70. Поппер Карл Відкрите суспільство та його вороги. Т. II. Спалах пророцтва: Гегель, Маркс та послідовники / Пер. з англ. Олександр Буценко. К.: «Основи», 1994. 494 с.
71. Поппер Карл Відкрите суспільство та його вороги. Т. I. У полоні Платонових чарів / Пер. з англ. Олександр Коваленко. – К.: «Основи», 1994. – 444 с.
72. Порівняльне правознавство: хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів / уклад.: О.В. Петришин, О.В. Зінченко, Д.В.Лук'янов. – 2-ге вид. змін. – Харків: Право, 2019. – 1024 с.
73. Прокопов Д. Є. Розвиток теорії природного права у вітчизняній і російській правовій думці (середина ХІХ – початок ХХ ст.ст.): моногр. Київ: Логос, 2011. 544 с.
74. Рассел, Бертран. Історія західної філософії / Пер. з англ. Ю. Лісняка, П.Тарашука, Київ: Основи, 1995. 759 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Russell_Bertrand/Istoriia_zakhidnoi_filosofii/
75. Різниченко В. Пилип Орлик – гетьман України: історичні оповіді / Василь Різниченко. – Київ: Укр. письменник, 1996. – 302 с.
76. Рум'янцев В. О. Михайло Сергійович Грушевський – видатний український державний діяч (до 150-річчя з дня народження). *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 4 (87). С. 19-29.
77. Руссо, Жан-Жак. Про суспільну угоду, або Принципи політичного права / Пер. з фр. та ком. О. Хома. Київ: Port-Royal, 2001. 349 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Russo_Zhan-Zhak/Pro_suspilnu_uhodu_abo_pryntsypy_politychnoho_prava.pdf?
78. Руссо Жан-Жак. Міркування про походження нерівності між людьми. / Невичерпність демократії. Видатні діячі минулого і сучасності про вільне, демократичне суспільство і права людини. Київ: Український письменник, 1994. С.45-48.
79. Руссо Жан-Жак. Суспільна угода, демократія і представництво. / Демократія. Антологія. Київ: Смолоскип, 2005. С.237-247.
80. Світова класична думка про державу і право. Навч. посібник /Є.Ф. Безродний (керівник), Г.К. Ковальчук, О.С. Масний. Київ: Юрінком Інтер, 1999. 400 с.
81. Себайн Джордж Г., Торсон Томас Л. Історія політичної думки / Пер. з англ. Київ: Основи, 1997. 838 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Sebain_Dzhordzh_H/Istoriia_politychnoi_dumky/
82. Спіноза Б. Теологічно-політичний трактат / Пер. з лат. В. Литвинов. Київ: «Основи», 2003. 237 с.
83. Стецюк П. Перша Конституція Польщі (1791): спроба правового аналізу [Текст] = The First Polish Constitution (1791): Attempted Legal Analysis: наук. вид. / П. Стецюк; Укр.-Пол. Клуб Конституціоналістів, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Юрид. ф-т, Вища шк. права і адмін. в Перемишлі (Польща). Львів: Астролябія, 2010. 112 с.
84. Талдикін О. В. Держава і право Давнього Сходу: структурно-логічні схеми і таблиці: навч. посібник / О. В. Талдикін. Дніпро: Дніпроп. держ. універ. внутр. справ, 2016. 136 с.

85. Тисяча років української суспільно- політичної думки: У 9-ти томах / наук. ред. Т. Гунчак. Київ: Дніпро, 2001. Т. 9. (1989- 2001 роки) / упоряд. і передмова Ю. Г. Шаповал; ред. Я. Паньків. 2001. 659 с.
86. Томас Гоббс. Левіафан, або Суть, будова і повноваження держави церковної та цивільної / переклад з англійської Ростислав Димерець, Володимир Єрмоленко, Наталія Іванова, Євген Мірошніченко, Тетяна Олійник ; передмова та примітки: Тамара Польська та Віктор Малахов. Київ : Дух і Літера, 2000. 600 с.
URL:
https://shron1.chtyvo.org.ua/Thomas_Hobbes/Leviafan_abo_Sut_budova_i_povnovazhennia_derzhavy_tserkovnoi_ta_svitskoi.pdf?
87. Токвіль, Алексіс де. Давній порядок і Революція [Текст] / А. д. Токвіль; пер. Г. Філіпчук. Київ: Юніверс, 2000. 224 с. URL: https://chtvyo.org.ua/authors/Tokvil_Aleksis_de/Davnii_poriadok_i_Revoliutsiia/
88. Трофанчук Г.І. Історія вчень про державу і право: Навч. посіб. – Київ: Магістр – XXI сторіччя, 2005. 256 с.
89. Українська Центральна Рада: документи і матеріали: у 2-х т. / упоряд.: В. Ф. Верстюк [та ін.]; відп. ред. В. А. Смолій; НАН України, Ін-т історії України. Київ: Наукова думка, 1996. (Пам'ятки історії України. Джерела новітньої історії; 5).
90. Універсали Івана Мазепи, 1687-1709 / упоряд. І. Л. Бутич; гол. ред. П. С. Сохань; НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Київ; Львів: Наукове т-во ім. Шевченка, 2002. 780 с. (Універсали укр. гетьманів; Сер. 1. Матеріали до укр. дипломатарію).
91. [Універсали Центральної Ради, Грамота до всього українського народу. Закон про тимчасовий державний устрій України, Універсал Трудового Конгресу України, Конституція УНР (Статут про державний устрій, права і вольності УНР)]. Політологія (кінець XIX – перша пол. XX ст.). Хрестоматія. Львів, 1996. С.755-767, 775-776, 781-787.
92. Фрідріх А. Гаск. Скорочена версія для журналу "Читацький оглядач" книги *Шлях до кріпацтва*, Переклад з англійської: ГО "Ціна держави". Київ: ГО "Ціна держави", 2016. 66 с. URL: http://chtvyo.org.ua/authors/Haiek_Fridrikh/Shliakh_do_kriptatstva/
93. Фрідріх фон Гаск. Шлях до рабства в малюнках. Переклад і упорядкування: Валентина Галуцько. Херсон: видавець Грінь Д. С., 2017. – 32 с. URL: <https://play.google.com/store/books/details?id=EJI0DgAAQBAJ>.
94. Ханстантинов В. О. Практикум з історії політичних і правових вчень: навч. посіб. / В. О. Ханстантинов. Миколаїв: МНАУ, 2014. 200 с. URL: http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3102/1/Практикум-2014_друк.pdf
95. Усенко І. Б. Українська історико-правова наука на початку XXI ст.: здобутки та перспективи. URL: [///D:/Downloads/PrDe_2014_25_6%20\(1\).pdf](///D:/Downloads/PrDe_2014_25_6%20(1).pdf)
96. Шарль Луї де Монтеск'є. Про розподіл влади / Демократія. Антологія. Київ: Смолоскип, 2005. – С.373-376.
97. Шевченко Т. Кобзар. 1840. URL: https://taras-shevchenko.com.ua/ua/poem_list/kobzar.htm
98. Шульженко Ф. П., Андрусак Т. Г. Історія політичних і правових вчень. Київ: Юрінком Інтер, 1999. – 304 с.
99. Ющик О. І. Діалектика права. – Кн. 1: Загальне вчення про право (Критичний аналіз загальноправових понять): [в 2 ч.]. – Київ: Ред. журн. «Право України». Ін Юре, 2013. Ч. 1. 456 с.; Ч. 2. 768 с.
100. Lavryk, H. V. (2022). Rule of law under conditions promoting prevention of unwarranted infringement on human rights by authorities. Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, 29 (3), 36–46. DOI: 10.31359/1993-0909-2022-29-3-36 URL: <http://visnyk.kh.ua/en/journals/visnik-naprnu-3-2022-r>

Програмне забезпечення навчальної дисципліни

1. Загальне програмне забезпечення:

Пакет програмних продуктів Microsoft Office, до якого входить програмне забезпечення для роботи з різними типами документів: текстами, електронними таблицями, презентаціями, базами даних тощо. Мережеві сервіси Google.

Основними й найбільш використовуваними складовими пакетами Microsoft Office є:

Microsoft Word.
Microsoft Excel.
Microsoft Power Point.

2. Спеціалізоване програмне забезпечення комп'ютерної підтримки освітнього процесу:

1. Історія вчень про право і державу: Завдання для аудиторного тестування студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 081 «Право» освітньо-професійна програма «Право» / Г.В. Лаврик . URL: <http://10.0.0.176/>
2. Історія вчень про право і державу: Дистанційний курс з дисципліни для студентів спеціальності 081 «Право» освітньо-професійна програма «Право». URL: <http://vns.puet.edu.ua/course/view.php?id=429>

Пошукові та інформаційні системи Інтернет

1. Google : Пошукова системи Інтернет. URL: <https://www.google.com.ua>

Бібліотечно-бібліографічні ресурси

1. Бібліотека Інституту Поглиблених Правничих Студій. Велика Британія. URL: <https://ials.sas.ac.uk/library>
2. Верховна Рада України : офіційний веб-сайт/ : Бібліотечно-бібліографічні ресурси : Бібліографічний моніторинг. URL: <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index>.
3. Інститут історії України НАН України: офіційний сайт. URL: <http://history.org.ua/>
4. Електронний каталог бібліотеки Полтавського університету економіки і торгівлі: веб-сайт. URL: <http://catalog.uccu.org.ua/opacunicode/>
5. Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника: офіційний сайт. URL: <http://www.lsl.lviv.ua/>
6. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : Інтернет-сторінка. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.
7. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : Система каталогів і картотек. URL: http://www.nbuv.gov.ua/db/library_db.html.
8. Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого: офіційний сайт. URL: <http://nplu.org/>
9. Національна історична бібліотека України: офіційний сайт. URL: <http://nibu.kiev.ua/>
10. Національна парламентська бібліотека України : веб-сайт. URL: <http://www.nplu.org/ua/resources/resources.htm>.
11. Національна парламентська бібліотека України : веб-сайт : Політематична база даних статей з періодичних видань. URL: <http://analytic.nplu.org/>.
12. Національна парламентська бібліотека України : веб-сайт : Каталог статей зі збірників наукових праць. URL: <http://stt.nplu.org/>.
13. Повні тексти юридичних книг (бібліотека Князева). URL: <https://www.ebk.net.ua/>
14. Українська Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Головна_сторінка
15. Чтиво. Вільна онлайн-бібліотека україномовної літератури. URL: <https://chtyvo.org.ua/>
16. Юридична бібліотека. URL: <http://pravo.biz.ua/>
17. Lib.com.ua - амбітний проєкт групи ентузіастів, покликаний створити найбільшу в Україні онлайн-бібліотеку. URL: <https://lib.com.ua/uk/>

Політика вивчення навчальної дисципліни та оцінювання

Політика щодо термінів виконання та перескладання: завдання, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75 % від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності). Перескладання модулів відбувається із дозволу провідного викладача за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності: студенти мають свідомо дотримуватися «Положення про академічну доброчесність» (http://puet.edu.ua/sites/default/files/polozhennya_pro_akademichnu_dobrochesnist_2020.pdf); списування під час виконання поточних модульних робіт та тестування заборонено (в т. ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.

Політика щодо відвідування: відвідування занять є обов'язковим компонентом. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі (Moodle) за погодженням із провідним викладачем.

Політика зарахування результатів неформальної освіти: <http://puet.edu.ua/uk/neformalna-osvita>; http://puet.edu.ua/sites/default/files/polozhennya_pro_zarahunannya_rezultativ_neformalnoyi_osvity_0.pdf

Оцінювання

Підсумкова оцінка за вивчення навчальної дисципліни розраховується через поточне оцінювання

Види робіт	Максимальна кількість балів
Модуль 1 (теми 1-6): обговорення теоретичного питання на семінарському занятті /складання термінологічного словника(12 балів); тестування (6 балів); виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи (12 балів); поточна модульна робота (5 балів)	35
Модуль 2 (теми 7-17): обговорення теоретичного питання на семінарському занятті (22 балів); тестування (11 балів); виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи (22 балів); поточна модульна робота (10 балів)	65
Разом	100

Шкала оцінювання здобувачів вищої освіти за результатами вивчення навчальної дисципліни

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Дуже добре
74-81	C	Добре
64-73	D	Задовільно
60-63	E	Задовільно достатньо
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни